

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi: „Vanjska pomoć, ulaganja i trgovina kao instrumenti za smanjenje uzroka gospodarskih migracija, s posebnim naglaskom na Africi”

(samoinicijativno mišljenje)

(2020/C 97/03)

Izvjestitelj: **Arno METZLER**

Suizvjestitelj: **Thomas WAGNSONNER**

Odluka Plenarne skupštine:	23.–24.1.2019.
Pravni temelj:	pravilo 32. stavak 2. Poslovnika (samoinicijativno mišljenje)
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za vanjske odnose
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	28.11.2019.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	12.12.2019.
Plenarno zasjedanje br.:	548
Rezultat glasovanja (za/protiv/suzdržani):	152/0/9

1. Opći zaključci i preporuke

1.1. U okviru razvojne politike EU-a nastoji se poticati održivi razvoj zemalja u razvoju, pri čemu su primarni ciljevi iskorjenjivanje siromaštva, poticanje održivog razvoja i otvaranja radnih mjesta te promicanje mira i sigurnosti/stabilnosti, dobrog upravljanja i ljudskih prava. Riječ je o okosnici odnosa EU-a s vanjskim svijetom te se na taj način pridonosi ciljevima povezanim s vanjskim djelovanjem EU-a – zajedno s vanjskom, sigurnosnom i trgovinskom politikom (i međunarodnim aspektima drugih politika kao što su politike u području okoliša, poljoprivrede i ribarstva). U okviru provedbe tih ciljeva s pomoću politika bi u svim slučajevima trebalo zajamčiti „dostojan život”, provesti vladavinu prava i stvoriti kvalitetne uvjete rada. U tom pogledu EGSO izričito naglašava potrebu postizanja rodne ravnopravnosti i osnaživanja djevojčica, djevojaka i žena.

1.2. U svijetu koji se stalno mijenja jedno je sigurno: Afrika i Europa i dalje će biti bliski susjedi. Ukupno 54 afričke zemlje i 28 država članica Europske unije dijele susjedstvo, povijest i budućnost. EGSO naglašava da je pogreške iz prošlosti svakako potrebno izbjegavati u zajedničkoj budućnosti obaju kontinentata.

1.3. Prije sedamdeset godina Europa je bila kontinent s kojeg su se ljudi uglavnom iseljavali jer su njezini građani bježali od pošasti kao što su rat, glad, siromaštvo, nezaposlenost, uništavanje okoliša, ugnjetavanje i diskriminacija. Uspjeh EU-a u stvaranju mogućnosti za svoje građane učinio je Europu kontinentom na koji se ljudi uglavnom doseljavaju. Trebali bismo surađivati s afričkim zemljama kako bismo im ponudili sličan napredak.

1.4. Teško je utvrditi dosljednu gospodarsku strategiju EU-a za Afriku u cjelini. EGSO želi istaknuti svoj angažman i to da želi sudjelovati u takvom transparentnom i dosljednom pristupu kao tijelo koje zastupa organizirano civilno društvo i kao aktivni partner u svim takvim sporazumima EU-a. Europska služba za vanjsko djelovanje (ESVD) objavila je da je EU već snažan politički partner Afrike i da je sljedeći korak istinsko gospodarsko partnerstvo i produbljivanje naših odnosa trgovine i ulaganja. EGSO je odigrao veliku ulogu u utvrđivanju odnosa civilnog društva u skladu sa Sporazumom iz Cotonoua. **Sada je važno da kontinuiran i još veći angažman EGSO-a i njegovih struktura postane bitan dio sporazuma koji će naslijediti Sporazum iz Cotonoua.** Na taj će način civilno društvo EU-a moći pomoći civilnom društvu afričkih zemalja da postane pouzdan i vjerodostojan partner ulagača. To je moguće ostvariti samo promicanjem ravnopravnog partnerstva i stvarnim uzimanjem u obzir trenutačnih asimetrija u pogledu gospodarske situacije.

1.5. Jačanje gospodarske suradnje bit će ključno za postizanje zajedničkih ciljeva. Proteklih smo godina svjedočili pristupima novoj paradigmi odnosa između država članica EU-a i afričkih zemalja (primjerice u području poljoprivrede), pri čemu je naglasak stavljen na političku suradnju i promicanje održivih ulaganja, kao i na stabilno, odgovorno i uključivo poslovno okruženje. Tu je paradigmu potrebno uspješno dodatno razvijati u poljoprivrednom sektoru i drugim sektorima, a obavezno treba uključiti veći broj lokalnog stanovništva na terenu.

1.6. EGSO preporučuje uspostavu jedinstvene kontaktne točke na razini EU-a i odgovarajućeg mehanizma savjetovanja za pružanje informacija i kontakata onima koji žele ulagati u Afriku i surađivati s njom. To bi također služilo svrsi praćenja kao vidu političkog instrumenta. Uspostavom jedinstvene kontaktne točke za sve inicijative povezane s Afrikom izbjeglo bi se preklapanje projekata i zajamčile transparentnost i učinkovitost potpore EU-a.

1.7. EGSO također preporučuje uspostavu odgovarajuće platforme za bolju razmjenu informacija između europskih i afričkih MSP-ova o najboljim praksama ulaganja i suradnje.

1.8. Potrebno je predložiti jasnu i transparentnu strukturu institucija za razvojnu suradnju EU-a s Afrikom na temelju novog Konsenzusa o razvoju ⁽¹⁾ s pomoću koje bi se omogućila realističnija analiza i provedba razvojne perspektive. EGSO se nada da bi se u okviru sporazuma koji će naslijediti Sporazum iz Cotonoua moglo predložiti pragmatičnu platformu za reformiranu politiku razvojne suradnje, u skladu sa složenostima razvojnog procesa. Ta bi se platforma trebala temeljiti na suradnji među svim državama članicama i institucijama EU-a u cilju registriranja svih programa, projekata i inicijativa na nacionalnoj razini te na razini EU-a. Time bi se izbjeglo preklapanje ili udvostručavanje aktivnosti u određenim područjima, kao i izostanak potpore u drugim područjima.

1.9. Istodobno se EGSO zalaže za proces kojim bi se maksimalno povećao socijalni i gospodarski ⁽²⁾ razvojni učinak ostalih politika EU-a. Osobito trgovina, ulaganja, porezi ⁽³⁾, vanjska pomoć ⁽⁴⁾, borba protiv međunarodnog organiziranog kriminala i klimatske politike moraju biti usklađeni s ciljevima politike razvojne suradnje.

1.10. EGSO je iznimno posvećen postizanju bolje učinkovitosti i djelotvornosti europskog financiranja razvoja. Uzimajući u obzir investicijske fondove EU-a koji već ulažu u Afriku, EGSO preporučuje osnivanje investicijskog fonda, sličnog ESF-u, koji bi imao ulogu partnera i suulagača u kombinaciji s privatnim i javnim ulaganjima. Taj bi se fond trebao temeljiti na kriterijima i načelima Programa održivog razvoja do 2030. i pridržavati se međunarodno prihvaćenih osnovnih standarda ⁽⁵⁾. Projekte koji dobivaju potporu trebalo bi pratiti i uvrstiti u popis u središnjim registrima ili platformama. EGSO potiče na još užu suradnju s organizacijama civilnog društva (posebice s EGSO-om) u pogledu njihovih etičkih vrijednosti povezanih sa svim projektima.

1.11. EGSO poziva na primjenu pristupa „od pomoći do ulaganja”, odnosno mijenjanje usmjerenosti s davanja pomoći na bavljenje samostalnim, neovisnim gospodarskim akterima i interkontinentalnim gospodarskim projektima koji se temelje na suradnji uz primjenu jednakih uvjeta i pružanje potpore tim akterima i projektima.

1.12. Potrebno je ojačati financijske strukture u Africi u cilju pružanja potpore dugoročnom financiranju, i za privatna i za javna ulaganja. Riječ je o važnom preduvjetu za postojan održivi razvoj. Kao predložak mogla bi poslužiti europska iskustva sa zadružnim bankarstvom i nacionalnim razvojnim bankama, u okviru kojih se posebna pozornost obraćala na potrebe općina. Osobito bi mikrozajmovi i ulaganja mogli biti ključno pitanje za budućnost afričkog gospodarstva. Održivi razvoj postići će se tek kada se potpora bude pružala regionalnim lancima vrijednosti i potrošačkim tržištima za srednju klasu ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ SL C 246, 28.7.2017., str. 71.

⁽²⁾ https://www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/documents/eas2007_joint_strategy_en.pdf.

⁽³⁾ SL C 81, 2.3.2018., str. 29.

⁽⁴⁾ U smislu pomoći u slučaju katastrofe i humanitarne pomoći, sprječavanja sukoba, demokratizacije i razvojne suradnje, no ne i potpore i suradnje vojske i granične policije.

⁽⁵⁾ Kao što je Tripartitna deklaraciju o načelima koja se odnose na multinacionalna poduzeća i socijalnu politiku,

⁽⁶⁾ Studije su pokazale da određena minimalna primanja dovode do smanjenja migracijskih pritisaka, među ostalim Clemens, *Does Development Reduce Migration?* („Dovodi li razvoj do smanjenja migracija?”) (2014) (<http://ftp.iza.org/dp8592.pdf>).

1.13. EGSO smatra da bi razvojnu suradnju EU-a trebalo usmjeriti na ulaganje napora u postizanje partnerstva usmjerenog na stanovništvo, uz jamčenje sudjelovanja civilnog društva, sindikata i privatnog sektora i postizanje izravnih koristi za građane Afrike i Europe.

1.14. EGSO naglašava da bi organizirano civilno društvo moglo pridonijeti stvaranju pouzdane sredine za strukturiranje afričkog civilnog društva s pomoću instrumenata za pristup pravu, održavanje sigurnosti i suzbijanje korupcije u partnerstvu s afričkim strukturama. To bi trebala biti dodana vrijednost koju bi europsko civilno društvo donijelo afričkom razvoju na temelju istih zajedničkih vrijednosti, kao što su demokracija, vladavina prava te politička i građanska prava.

1.15. Sporazumima o slobodnoj trgovini i gospodarskom partnerstvu između EU-a i afričkih zemalja nisu obuhvaćeni mehanizmi za dijalog s organiziranim civilnim društvom. U kontekstu revizije tih sporazuma, EU bi trebao nastojati uspostaviti takve mehanizme za dijalog za nedržavne aktere.

1.16. Temeljeći se na pristupu i iskustvu koje se prikuplja u okviru platformi održivog poslovanja za Afriku (SB4 A), koje su uglavnom usmjerene na angažman privatnog sektora, EU bi veći dio svoje pomoći trebao usmjeriti i poticati slične inicijative za civilno društvo u cjelini – unutar okvira SB4 A, kao nadopuna tom okviru ili usporedno s njime. Te bi platforme mogle postati platforme s više dionika u području održive trgovine i ulaganja za Afriku.

1.17. EGSO smatra da bi EU dio svojih resursa dodijeljenih za Pomoć za trgovinu trebao usmjeriti na pružanje potpore sudjelovanju organizacija civilnog društva i izgradnji njihovih kapaciteta u pogledu održive trgovine i nastojanja u području ulaganja.

1.18. U okviru svojeg pristupa s više dionika kojim su obuhvaćene i organizacije civilnog društva EGSO promiče inicijative i prilagodbe na režime trgovinskih politika u skladu sa sporazumima o slobodnoj trgovini/sporazumima o gospodarskom partnerstvu/općim sustavom povlastica s pomoću kojih se pogoduje djelotvornoj i održivoj provedbi afričkog kontinentalnog područja slobodne trgovine i integraciji afričkog tržišta. Posebice je potrebno ojačati trgovinu unutar Afrike te regionalnu i kontinentalnu integraciju, kao i razviti glavne sektore gospodarstva diljem Afrike.

1.19. U središtu poboljšanja životnih uvjeta u Europi bila su ulaganja u javnu infrastrukturu, osobito u području obrazovanja. Jedan od glavnih ciljeva naše razvojne politike u Africi mora biti poboljšanje razine obrazovanja, posebno među gospodarski ranjivim skupinama.

1.20. EGSO pozdravlja planirano povećanje financiranja EU-a u Africi na 40 milijardi EUR (46,5 milijardi USD) u idućem proračunskom razdoblju i nada se da će ga privatni ulagači u velikoj mjeri iskoristiti.

2. Uvod

2.1. EU je globalni predvodnik u razvoju i najveći svjetski pružatelj službene razvojne pomoći. S obzirom na to da pružaju više od 50 % ukupne razvojne pomoći na svjetskoj razini, EU i njegove države članice kolektivno su vodeći svjetski donator.

2.2. Prema navodima Svjetske banke (⁷), novčane doznake koje iseljenici šalju u zemlje u razvoju 2016. godine iznosile su približno 426 milijardi USD, što je oko trostruko više od službene razvojne pomoći na svjetskoj razini. Pružanje zakonitih mogućnosti zapošljavanja za afričke migrante u Europi i osiguravanje sigurnog prijenosa novca uvelike će pomoći razvoju Afrike.

2.3. Afrika i Europa prvi su susjedi i veže ih zajednička povijest. Diješe zajedničke vrijednosti i interese koji će usmjeravati njihovu suradnju u budućnosti. Danas zajedno rješavaju zajedničke globalne izazove, kao što su klimatske promjene ili mir i sigurnost. Afrika će biti posebno podložna klimatskim promjenama iako njezin doprinos globalnim emisijama stakleničkih plinova iznosi manje od 4 %. Od 33 zemlje koje klimatske promjene najviše ugrožavaju u Africi se nalazi njih 27.

(⁷) <http://pubdocs.worldbank.org/en/992371492706371662/MigrationandDevelopmentBrief27.pdf>.

2.4. Strateško partnerstvo, koje se temelji na zajedničkim vrijednostima i interesima, usmjerava suradnju između Afrike i Europske unije na razini kontinenata. Godine 2007. oba su partnera usvojila zajedničku strategiju Afrike i EU-a kako bi Afrička unija (AU) stvorila jače veze između dvaju kontinenata u ključnim područjima suradnje, produbila politički dijalog i pružila konkretan plan za zajedničke napore u budućnosti.

2.5. EU najdulje surađuje s članicama Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država (AKP), u skladu s odredbama konvencije iz Loméa iz 1975. i njihovim izmjenama sadržanima u Sporazumu iz Cotonoua iz 2000. Ukupno 48 zemalja supsaharske Afrike strane su Sporazuma iz Cotonoua.

2.6. EU trenutačno pregovara s afričkim, karipskim i pacifičkim državama o sporazumu koji će naslijediti Sporazum iz Cotonoua i kojim će biti obuhvaćeno razdoblje 2000. – 2020. Politički i gospodarski kontekst značajno se promijenio tijekom posljednja dva desetljeća, pri čemu su trgovinski odnosi između EU-a i zemalja AKP-a sada uvelike regulirani bilateralnim i regionalnim sporazumima o gospodarskom partnerstvu te je okvir Afričke unije dobio na snazi, čime se dovodi u pitanje usklađenost, komplementarnost i sinergija između okvira AKP-a i AU-a.

2.7. Sporazum koji će naslijediti Sporazum iz Cotonoua nudi priliku za moderniziranje pravila o određenim pitanjima, uključujući ulaganja, usluge, pravednu trgovinu, ljudska prava, pristojne radne uvjete i migracije. Međutim, potrebno je izgraditi nove temelje za suradnju na temelju Programa održivog razvoja do 2030., a afričke će države morati odlučiti žele li pregovarati pojedinačno ili kao kontinent u cjelini.

2.8. Zbog tih činjenica EGSO ustraje u dosljednoj socioekonomskoj strategiji za odnose između EU-a i afričkih zemalja i ukazuje na pravo mjesto koje bi angažman civilnog društva i socijalnih partnera trebao imati u pregovorima o sporazumu koji će naslijediti Sporazum iz Cotonoua.

2.9. EGSO je otkrio da ne postoji centralizirani nadzor ili bilježenje svih inicijativa, programa i partnerstava na razini EU-a ili na nacionalnoj razini. Osim toga, ne postoji sveobuhvatno znanje o iznosima sredstava koji se šalju u Afriku.

3. Uska grla

3.1. Od ključne je važnosti naglasiti **sve veću heterogenost afričkog kontinenta** pa bi EU trebao svoje politike prilagoditi stvarnosti. Potreban nam je mnogo pragmatičniji i realističniji pristup razvijanju odnosa između EU-a i Afrike.

3.2. Izravan odnos EU-a i Afričke unije (AU) dobio je na važnosti od objavljivanja zajedničke strategije Afrike i EU-a 2007. EU se založio i za druge inicijative, kao što su Krizni uzajamni fond, Fond za poticanje ulaganja u Africi, plan za vanjska ulaganja i niz subregionalnih sporazuma. Mnoštvo modaliteta u odnosima između EU-a i Afrike dovodi do **složene i ponekad nedosljedne strukture**, u okviru koje se elementi drugih politika miješaju s razvojnom suradnjom. Toj pomutnji pridonose i različiti interesi država članica.

3.3. Poticanje ulaganja privatnog sektora zahtijeva mir, sigurnost i stabilnost te poticajnu ulagačku klimu i poslovno okruženje. Iz anketa za ulagače⁽⁸⁾ jasno je vidljivo i da je potrebno učiniti mnogo više u tom području kako bi se povećala konkurentnost Afrike na svjetskoj razini u pogledu privlačenja ulagačkog kapitala. Ključni čimbenici koji utječu na odluke domaćih i stranih ulagača su vladavina prava, borba protiv korupcije, neovisno sudstvo i predvidivost oporezivanja, kao i mir i stabilnost. Smatra se da je trošak pokretanja poduzeća oko tripit veći u nestabilnim državama, što znatno obeshrabruje privatna ulaganja⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ Među ostalim, Izvješće Svjetske banke o poslovanju naslovljeno *Doing Business* 2017.

⁽⁹⁾ Strateška obavijest Europskog centra za političke strategije, *The Makings of an African Century* („Ostvarenja afričkog stoljeća”)(2017.).

3.4. EGSO je u svojem mišljenju o središnjoj ulozi trgovine u provedbi ciljeva održivog razvoja⁽¹⁰⁾ naveo sljedeće: „Za provedbu ciljeva održivog razvoja bit će potrebno izravno sudjelovanje civilnog društva, čime bi se ponajprije trebala potaknuti vladavina prava i čime bi se pomoglo u suzbijanju korupcije.” U tom se mišljenju također naglašava potreba za izgradnjom infrastrukture u Africi, na čemu trenutačno rade Kinezi. Unutarnja trgovina unutar Afrike je slaba, posebno kad je riječ o poljoprivrednim proizvodima. Ona čini između 10 % i 15 % ukupne trgovine u Africi, što će se, nadajmo se, poboljšati provedbom Sporazuma WTO-a o olakšavanju trgovine iz 2017. godine.

3.5. U skladu s predviđanjima, za postizanje ciljeva održivog razvoja u Africi potrebna su sredstva u visini od približno 600 milijardi USD godišnje⁽¹¹⁾. Čak i uz doprinos stranih ulaganja i službenu razvojnu pomoć održivi razvoj u Africi ovisit će o mobilizaciji i generiranju domaćih sredstava. Ta se sredstva temelje na dugoročnom ulaganju i dugoročnom stvaranju vrijednosti u cilju postizanja kvalitetnog zapošljavanja te lokalnih i regionalnih lanaca vrijednosti. Bolje obrazovanje i privatna potrošnja glavni su pokretači rasta u Africi, što znači da stvaranje tržišta, odnosno potrošača, u Africi za vlastite proizvode mora imati veliku ulogu u postizanju razvoja. Javna infrastruktura je isto tako izuzetno ključna za omogućivanje privatnih ulaganja.

3.6. EGSO ističe važnost programa Erasmus + kako bi veći broj mladih iz Afrike imao pristup visokom obrazovanju.

3.7. Ne smije se previdjeti poveznica između gospodarskog razvoja i migracija. Studije su pokazale⁽¹²⁾ da se potrebe za migriranjem smanjuju kad se dosegne određena visina prihoda po stanovniku (ovisno o studiji, brojke se kreću od 6 000 do 10 000 USD po stanovniku godišnje). Ne uzimajući u obzir činjenicu da se većina migracija u Africi događa unutar kontinenta, te brojke ukazuju na potrebu za razvojnom politikom koja bi bila usmjerena na omogućivanje dostojnog života i zapošljavanja za stanovništvo te postojanje perspektive u vlastitim zemljama. To će biti izniman izazov jer će u skladu s demografskim predviđanjima u Africi do 2050. godine živjeti 2,5 milijardi stanovnika⁽¹³⁾.

3.8. Ciljevi održivog razvoja uključuju potrebu postizanja rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena i djevojčica kako bi postale samostalne; razvojni izazovi s kojima se danas suočavamo imaju izražen rodni aspekt, koji treba procijeniti pri osmišljavanju politika i imati ga na umu pri njihovoj provedbi.

3.9. Korupcija je veoma problematično pitanje, ne samo u Africi. Potrebno je promicati dobro gospodarsko i financijsko upravljanje ojačavanjem transparentnog upravljanja javnim financijama, stvaranjem vjerodostojnog sustava za borbu protiv korupcije koji se temelji na neovisnosti sudstva i poboljšanjem poslovne klime i okolnosti za unaprjeđenje društva.

3.10. Organizirano civilno društvo moglo bi imati važnu funkciju nadzora. Promicanjem veće uloge nevladinih organizacija, sindikata i poslovnih udruženja i pružanjem potpore takvim inicijativama u partnerskim zemljama promiče se dobro upravljanje, pravosuđe i demokratizacija.

3.11. Položaj Europe u Africi sve je lošiji u usporedbi s drugim globalnim akterima kao što je Kina, koja na tom kontinentu ulaže milijarde. Države članice EU-a pribojavaju se da će biti degradirane u drugu ligu. Kad bi angažman Europe, ali i Kine, bio manje usmjeren isključivo na dobit te kad bi bio usmjeren i na održiv razvoj u Africi i kad bi se u okviru njega poticao dostojan životni standard, smanjila bi se potreba za migriranjem.

3.12. EGSO poziva na primjenu pristupa „od pomoći do ulaganja”, odnosno mijenjanje usmjerenosti s davanja pomoći na bavljenje samostalnim, neovisnim gospodarskim akterima i interkontinentalnim gospodarskim projektima koji se temelje na suradnji uz primjenu jednakih uvjeta i pružanje potpore tim akterima i projektima.

⁽¹⁰⁾ SL C 129, 11.4.2018., str. 27.

⁽¹¹⁾ Njemačko ministarstvo razvoja „Afrika und Europa – Neue Partnerschaft für Entwicklung, Frieden und Zukunft – Eckpunkte für einen Marshallplan mit Afrika” („Afrika i Europa – Novo partnerstvo za razvoj, mir i budućnost – Ključne točke za Marshallov plan s Afrikom”) i izvješće UNCTAD-a *Economic Development in Africa Report 2016* („Izvješće iz 2016. o gospodarskom razvoju u Africi”).

⁽¹²⁾ Među ostalim Clemens, *Does Development Reduce Migration?* („Dovodi li razvoj do smanjenja migracija?”) (2014.) (<http://ftp.iza.org/dp8592.pdf>).

⁽¹³⁾ *Africa's Development Dynamics 2018: Growth, Jobs and Inequalities* („Dinamika razvoja Afrike 2018.: rast, radna mjesta i nejednakosti”), AUC/OECD 2018.

3.13 Nepovoljan stav konzervativnih institucija (primjerice crkvi) prema upravljanju rastom stanovništva dovodi do smanjenja mogućnosti za izradu strategije za održiv gospodarski i socijalni rast.

4. Ulaganja

4.1. Politika EU-a prema Africi godinama je obilježena dobrim namjerama i neispunjenim obećanjima. Međutim, od izbjegličke krize znatno je poraslo zanimanje za novu strategiju za suradnju s tim kontinentom. EU namjerava više uložiti u Afriku i želi ojačati trgovinske odnose jer je potrebno poduzeti dodatne korake kako bi se ostvarilo stvarno gospodarsko partnerstvo. Takvo bi se partnerstvo temeljilo na razumijevanju jednakih mogućnosti, uzimajući pritom u obzir očite asimetrije koje postoje između Afrike i Europe.

4.2. Ulaganja u Afriku neravnomjerna su i odražavaju globalnu nesigurnost – izravna strana ulaganja osciliraju te izostaje snažan i potreban trend rasta. Južnoafrička Republika, Nigerija, Kenija, Egipat i Maroko zajedno su privukli 58 % ukupnih izravnih stranih ulaganja 2016., a manje napredne i nestabilnije zemlje imaju sustavnih poteškoća u privlačenju privatnih ulaganja.

4.3. EU je najveći ulagač u Afriku: vrijednost izravnih stranih ulaganja država članica u Afriku 2016. iznosila je 291 milijardu EUR, odnosno 40 % ukupnih ulaganja ⁽¹⁴⁾. Snažan gospodarski napredak Afrike tijekom zadnja dva desetljeća i inherentan potencijal za budućnost znače da ima mnogo prilika da se ostvare još bolji rezultati. Iz demografskih projekcija za Afriku vidljivo je da je potrebno stvoriti milijune novih, kvalitetnih radnih mjesta, posebno za mlade koji ulaze na tržište rada. Makroekonomski pokazatelji sami po sebi ne podrazumijevaju bolji životni standard za sve. U okviru politika potrebno je zajamčiti pozitivan utjecaj gospodarskog razvoja na životni standard stanovništva u cjelini.

4.4. U cilju postizanja održivog razvoja i otvaranja kvalitetnih radnih mjesta za afričko stanovništvo – za koje se predviđa da će se do 2050. udvostručiti – potrebno je povećati javna, a posebice privatna ulaganja.

4.5. Ulaganja su postala ključno pitanje za budući razvoj Afrike i bit će obuhvaćeno pregovorima o sporazumu koji će naslijediti Sporazum iz Cotonoua. S obzirom na mnoštvo postojećih instrumenata, pregovori o režimu za ulaganja u okviru kojeg se kombiniraju odgovarajuća i ravnopravna zaštita ulagača i obveze u pogledu održivosti, posebice obveze koje se odnose na ljudska prava, zaštitu okoliša i stvaranje dostojnog životnog standarda, obećavaju iznimno veliku dodanu vrijednost.

4.6. U sljedećem proračunskom razdoblju EU namjerava povećati sredstva za Afriku na 40 milijardi EUR (46,5 milijardi USD), a postoji nada da će privatni ulagači uložiti višestruko više. Kao poticaj, EU želi pružiti jamstva za rizik u cilju poticanja privatnog sektora na preuzimanje obveza i ulaganje u afričke zemlje. Prioritet u pogledu pružanja potpore trebalo bi dati onim ulaganjima koja jasno ostvaruju ciljeve održivosti i usmjerena su na njih, u skladu s Programom održivog razvoja do 2030. Osim sustava jamstava za rizik, potreban je i odgovarajući sustav provjera i nadzora u cilju jamčenja ostvarivanja ciljeva održivog razvoja. EGSO snažno preporučuje da organizirano civilno društvo doprinese borbi protiv zlouporabe europskih fondova.

4.7. Potencijalni ulagači, uglavnom iz MSP-ova, javljaju da postoji manjak povjerenja u ulagačko okruženje u pogledu političke stabilnosti, pravosuđa, prava intelektualnog vlasništva, pristupa tržištima i stanja provedbe trgovinskih sporazuma.

4.8. EGSO preporučuje osnivanje investicijskog fonda, sličnog ESF-u, koji bi imao ulogu partnera i suulagača u kombinaciji s privatnim i javnim ulaganjima. Taj bi se fond trebao temeljiti na kriterijima i načelima Programa održivog razvoja do 2030. i pridržavati se međunarodno prihvaćenih osnovnih standarda ⁽¹⁵⁾. Projekte koji dobivaju potporu trebalo bi pratiti i uvrstiti u popis u središnjim registrima ili platformama. EGSO naglašava potrebu za još intenzivnijom suradnjom s organiziranim civilnim društvom (posebice s EGSO-om) u pogledu njihovih etičkih vrijednosti povezanih sa svim projektima.

⁽¹⁴⁾ Eurostat 2018.

⁽¹⁵⁾ Kao što je Tripartitna deklaraciju o načelima koja se odnose na multinacionalna poduzeća i socijalnu politiku,

4.9. EGSO podržava stvaranje okoliša u kojemu i afrička i europska mikropoduzeća te mala i srednja poduzeća imaju pristup financiranju, gdje je pravni okvir poboljšan i za javna i za privatna ulaganja te gdje su sustavi javne nabave učinkovitiji, gdje se ulaganjima ostvaruje korist za stanovništvo lokalnih gospodarstava i potiče otvaranje domaćih, kvalitetnih radnih mjesta te gdje se promiču potrebni međunarodni standardi.

4.10. Ujedno je potrebno ojačati financijske strukture u Africi u cilju pružanja potpore dugoročnom financiranju. Riječ je o važnom preduvjetu za dugotrajan održivi razvoj. Osim toga, zadružno je bankarstvo primjerice bilo okosnica razvoja brojnih europskih država, a nacionalne razvojne banke, koje su posebnu pozornost obraćale na potrebe općina, potaknule su ulaganja u Europu. Tim su mjerama europske zemlje posebice financirale društvene i lokalne javne infrastrukture, koje su važan temelj ne samo za privatna ulaganja i dugotrajan gospodarski rast, nego i za razvoj europskih socijalnih država.

4.11. EU i njegove države članice trebali bi usmjeriti svoje financijske instrumente na konkretne ciljeve i institucije kako bi se izbjeglo destruktivno natjecanje. Natjecanje različitih europskih i međunarodnih institucija dovelo je do pogrešnog shvaćanja i poteškoća pri pristupanju afričkim tržištima. Potrebno je više zajedničkog i izravnog angažmana, kontrole i transparentnosti. Civilno bi društvo u tom pogledu moglo imati institucijsku ulogu neovisnog promatrača.

4.12. Ulažacku politiku u okviru koje se potiču privatna europska ulaganja u Afriku potrebno je posebice usmjeriti na stvaranje regionalnih lanaca vrijednosti u okviru kojih bi se proizvodila dobra koja se mogu upotrebljavati prije svega u Africi, čime bi se stvarala domaća tržišta. U tom bi se pogledu mogao ponoviti europski model rasta iz desetljeća nakon Drugog svjetskog rata, u okviru kojeg se za razvoj vlastite industrije uvelike oslanjalo na domaća tržišta.

4.13. Afričke i europske nevladine organizacije, prije svega one s afričkim korijenima, mogle bi imati ulogu jačanja veza za gospodarski razvoj i postati akteri u pružanju potpore održivom gospodarskom razvoju u svojim zemljama podrijetla.

5. Trgovina

5.1. EU je i dalje najveći trgovinski partner Afrike, s udjelom od 36 % u ukupnom izvozu, što je više od Kine i SAD-a. Cilj Europske komisije jest intenziviranje te suradnje i stvaranje novih ugovornih temelja.

5.2. Kao glavni trgovinski partner Afrike, EU želi afričkim zemljama ponuditi najvelikodušnije trgovinske povlastice, ili u okviru svojeg općeg sustava povlastica („sve osim oružja” za najmanje razvijene zemlje, od kojih se velik broj nalazi u Africi) ili u okviru sporazuma o slobodnoj trgovini, osobito sporazuma o gospodarskom partnerstvu, koji su prije svega usmjereni na razvoj.

5.3. Međutim, suprotno odredbama „nove generacije” sporazuma EU-a o slobodnoj trgovini i sporazuma o gospodarskom partnerstvu s karipskim zemljama, sporazumima o slobodnoj trgovini i sporazumima o gospodarskom partnerstvu koje je EU sklopio s afričkim zemljama nisu obuhvaćeni mehanizmi za dijalog s organiziranim civilnim društvom. Sporazumi o slobodnoj trgovini sa sjevernoafričkim zemljama još ne sadrže klauzule o unutarnjim savjetodavnim skupinama, kao ni poglavlje o trgovini i održivom razvoju. Sporazumi o gospodarskom partnerstvu, koji su usmjereni na razvoj, ne sadrže odredbu o savjetodavnom odboru za poticanje dijaloga nedržavnih aktera o održivoj provedbi i učinku sporazuma o gospodarskom partnerstvu.

5.4. Do angažmana i dijaloga s organiziranim civilnim društvom ujedno može doći neovisno o trgovinskim sporazumima (ili usporedno s njima). S obzirom na to da bi trgovinski i ulagački odnosi između EU-a i Afrike trebali poticati održiv razvoj, nužno je sudjelovanje svih dionika, a ne samo državnih aktera.

5.5. Postoje izazovi u pogledu razvoja koji su rezultat trenutačnog načina na koji je strukturirana trgovina između Afrike i Europe. Partnerske zemlje u biti ne provode sve sporazume o gospodarskom partnerstvu čak ni nakon njihove ratifikacije. To je djelomično opravdano jer postoje brojna izvješća o tome da europski izvoz istiskuje razvoj lokalnih industrija i sektora⁽¹⁶⁾. Široka slobodna trgovina svakako je strukturna promjena za partnerske zemlje, koje su prije mogle regulirati

⁽¹⁶⁾ Npr.

https://www.deutschlandfunk.de/das-globale-huhn-ghanas-bauern-leiden-unter-gefluegel.766.de.html?dram:article_id=433177;
https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/wirtschaft/international/835163_Was-Altkleider-fuer-Afrikas-Wirtschaft-bedeutet.html;
<https://www.dialog-milch.de/im-fokus-eu-milchpulver-und-der-milchmarkt-in-afrika/>

svoje gospodarske sektore s pomoću sustava povlastica. Isto tako, o sporazumima o gospodarskom partnerstvu pregovara se s gospodarskim blokovima, čiji se članovi često nalaze u različitim situacijama, što bi moglo iziskivati različite pristupe trgovinskoj politici. Naposljetku, ali ne manje bitno, zemljama u razvoju i tek industrijaliziranim zemljama sveobuhvatni trgovinski sporazumi mogli bi sami po sebi predstavljati izazov u pogledu organizacije povezane s pregovorima.

5.6. Veći angažman s civilnim društvom utječe na izgradnju kapaciteta i troškove, odnosno pitanja koja je potrebno riješiti kako bi se moglo uspostaviti djelotvorne mehanizme obveze. EU bi dio svojih resursa dodijeljenih za Pomoć za trgovinu (potrebno je utvrditi postotak) trebao usmjeriti na pružanje potpore sudjelovanju organizacija civilnog društva, socijalnom dijalogu i izgradnji kapaciteta u pogledu održive trgovine i nastojanja u području ulaganja.

5.7. Afrika isto tako sudjeluje u izradi afričkog kontinentalnog područja slobodne trgovine, odnosno stvaranju jedinstvenog afričkog tržišta. Taj projekt dosad ima više od 40 potpisnika i mnogi ga državni i nedržavni akteri diljem Afrike smatraju iznimno važnim. To bi trebalo ojačati trgovinu unutar Afrike te regionalnu i kontinentalnu integraciju, kao i razviti glavne sektore gospodarstva diljem Afrike. EU može pružiti djelotvornu potporu tim nastojanjima i pomoći zajamčiti da se s pomoću njegovih povlaštenih trgovinskih režima s afričkim zemljama i regijama (sporazumi EU-a o slobodnoj trgovini sa sjevernoafričkim zemljama, sporazumi o gospodarskom partnerstvu i opći sustav povlastica) pridonosi pružanju potpore integraciji kontinentalne trgovine, a time i ostvarenju napretka prema interkontinentalnom trgovinskom sporazumu.

6. Ususret novom savezu Afrike i Europe

6.1. Africi nije potrebna milostinja: potrebno joj je stvarno i pravedno partnerstvo u skladu sa savezom Europe i Afrike za održiva ulaganja i radna mjesta koji je predložen u rujnu 2018. U prijedlogu se navodi da bi se tako pomoglo otvaranju do deset milijuna radnih mjesta u Africi samo u sljedećih pet godina. Podrazumijeva se da se s pomoću tih radnih mjesta moraju zajamčiti prihodi koji omogućuju pristojan životni standard. S pomoću saveza nastoji se potaknuti privatna ulaganja i istražiti iznimne mogućnosti u okviru kojih je moguće ostvariti korist za afričko i europsko stanovništvo i gospodarstvo. EU bi trebao razmotriti mogućnost pretvaranja brojnih trgovinskih sporazuma između EU-a i Afrike u interkontinentalni sporazum o slobodnoj trgovini, odnosno gospodarsko partnerstvo jednakih. Kao takav, savez je važan politički simbol. Takvo bi se partnerstvo temeljilo na ravnopravnoj osnovi, uzimajući u obzir asimetrije te pojedinačne kapacitete.

6.2. U cilju postizanja stvarnog saveza, postoji potreba za njegovim razmatranjem na obje strane, kao i potreba za većim razumijevanjem, koordinacijom i suradnjom objiju strana te potreba za:

- usvajanjem projekta s afričke strane i preuzimanjem odgovornosti za njega
- nadilaženjem vlada
- uključivanjem svih nedržavnih aktera
- utvrđivanjem cilja u pogledu stvaranja pristojnih životnih uvjeta za cjelokupno afričko stanovništvo.

7. Sporazum koji će naslijediti Sporazum iz Cotonoua i uloga civilnog društva

7.1. Europska komisija započela je pregovore o novom ambicioznom partnerstvu sa 79 zemalja AKP-a. I AKP i EU „političku dimenziju” smatraju postignućem ostvarenim u okviru Sporazuma iz Cotonoua te je žele zadržati. Usmjerena je na politički dijalog o nacionalnim, regionalnim i globalnim pitanjima od zajedničkog interesa, kao i predanost ljudskim pravima, dobro upravljanje te mir i sigurnost.

7.2. Takav novi odnos poštene trgovine koji se razvija s afričkim zemljama trebao bi promicati dostojanstven rad i podupirati javne usluge. Trgovinskom politikom mora se osigurati potpuno poštovanje i zaštita ljudskih prava, kvalitetnih radnih mjesta i okoliša te se mora voditi računa o razvojnim potrebama slabije razvijenih zemalja. Trgovina može biti odlična prilika samo ako se stvaraju kvalitetna radna mjesta i potiče održivi rast. Svakim trgovinskim sporazumom trebalo bi zajamčiti uključivanje organiziranog civilnog društva, dobro upravljanje i transparentnost.

7.3. EGSO je odigrao veliku ulogu u poticanju odnosa civilnog društva u skladu sa Sporazumom iz Cotonoua. Sada je važno da kontinuiran i još veći angažman EGSO-a i njegovih struktura postane bitan dio sporazuma koji će naslijediti Sporazum iz Cotonoua. Na taj će način civilno društvo EU-a moći pomoći civilnom društvu afričkih zemalja da postane pouzdan i vjerodostojan partner ulagača.

Bruxelles, 12. prosinca 2019.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Luca JAHIER
